

Sygn. akt I ACa 289/13 Sygn. akt I ACa 289/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 września 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA – Maciej Dobrzyński (spr.)

Sędzia SA – Ewa Kaniok

Sędzia SO del. – Jan Wawrowski

Protokolant apl. sędziowski – Marek Ochal

po rozpoznaniu w dniu 6 września 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa I. M. i A. K. (1)

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Wojewodę (...)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 23 sierpnia 2012 r., sygn. akt I C 75/09

- 1. zmienia zaskarżony w wyrok w punkcie I (pierwszym) w ten tylko sposób, że odsetki ustawowe od kwot 969.922 zł (dziewięćset sześćdziesiąt dziewięć tysięcy dziewięćset dwadzieścia dwa złote) zasądza od dnia 23 sierpnia 2012 r. do dnia zapłaty, oddalając powództwo o odsetki za okres od dnia 5 kwietnia 2011 r. do dnia 22 sierpnia 2012 r.;***
- 2. oddala apelację w pozostałym zakresie.***

I ACa 289/13

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 5 maja 2008 r. I. M. i A. K. (1) wnieśli o zasądzenie od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Infrastruktury i Wojewodę (...) odszkodowania za szkody jakie powstały w należnym powodom - jako spadkobiercom dawnych współwłaścicieli nieruchomości (...) przy ul. (...) - majątku. W piśmie procesowym z dnia 2 czerwca 2008 r. powodowie sprecyzowali roszczenie w ten sposób, że wnieśli o zasądzenie na rzecz każdego z nich kwoty po 2.208.000 zł z tytułu odszkodowania za bezprawnie przejęty grunt i utracone korzyści z ustawowymi odsetkami od dnia 23 grudnia 2004 r. W piśmie procesowym z dnia 23 czerwca 2010 r. powodowie sprecyzowali żądanie w ten sposób, że wnieśli o przyznanie odszkodowania za szkodę rzeczywistą w wysokości po 840.435 zł oraz korzyści utracone za okres 10-ciu lat przed wniesieniem pozwu w wysokości po 420.217 zł z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu, tj. od dnia 5 maja 2008 r. do dnia zapłaty. Ostatecznie powodowie wnieśli o zasądzenie kwot

po 970.000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 26 października 2009 r. do dnia zapłaty z tytułu szkody rzeczywistej i podtrzymali żądanie odnośnie roszczeń z tytułu utraconych korzyści.

Strona pozwana w odpowiedzi na pozew z dnia 22 sierpnia 2008 r. wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powodów kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Wyrokiem z dnia 23 sierpnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od Skarbu Państwa - Wojewody (...) na rzecz I. M. i A. K. (1) kwoty po 969.922 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 5 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty (pkt I), w pozostałym zakresie powództwo oddalił (pkt II), zasądził od Skarbu Państwa - Wojewody (...) na rzecz I. M. kwotę 500 zł, zaś na rzecz A. K. (1) kwotę 1.000 zł, z tytułu zwrotu kosztów wynagrodzenia biegłego (pkt III) oraz opłatę od pozwu przejął na rachunek Skarbu Państwa.

Sąd I instancji oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych oraz rozważaniach prawnych:

Nieruchomość położona w W. przy ul. (...) nr hip. (...) stanowiła współwłasność J. K. (1), A. P., E. B., W. S., M. K. i A. K. (2) w częściach równych niepodzielnie. Po rozpatrzeniu wniosku złożonego w dniu 14 lutego 1949 r. przez A. K. (2), orzeczeniem z dnia 10 października 1958 r., Prezydium Rady Narodowej w W. odmówiło dotychczasowym właścicielom prawa własności czasowej do przedmiotowego gruntu. Od tej decyzji odwołała się A. P.. Orzeczeniem Prezydium Rady Narodowej z dnia 3 lutego 1959 r. anulowano orzeczenie z dnia 10 października 1958 r. i odmówiono dotychczasowym właścicielom prawa własności czasowej do części gruntu nieruchomości (...) położonej przy ul. (...), wynoszącej ok. 850 m⁽²⁾. Orzeczenie to zostało utrzymane w mocy przez Ministerstwo Gospodarki Komunalnej w dniu 15 kwietnia 1959 r. Orzeczeniem Prezydium Rady Narodowej w W. z dnia 12 września 1963 r. odmówiono J. K. (1), A. P., E. B., W. S., M. K. i A. K. (2) przyznania prawa własności czasowej do pozostałej części gruntu przedmiotowej nieruchomości wynoszącej ok. 240 m⁽²⁾. Decyzją z dnia 21 września 2004 r. Minister Infrastruktury stwierdził nieważność decyzji Ministerstwa Gospodarki Komunalnej z dnia 15 kwietnia 1959 r. oraz orzeczenia administracyjnego Prezydium Rady Narodowej w W. z dnia 3 lutego 1959 r. Decyzja ta została utrzymana w mocy orzeczeniem Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2004 r. Wyrokiem z dnia 14 czerwca 2007 r., wydanym w sprawie o sygn. akt I SA/Wa 473/07, Wojewódzki Sąd Administracyjny oddalił skargę I. M. na decyzję Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2004 r. Decyzją z dnia 13 lutego 2008 r., sygn. akt (...) Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. uchyliło w całości orzeczenie Prezydium Rady Narodowej z dnia 10 października 1958 r. i sprawę przekazało do ponownego rozpoznania przez organ pierwszej instancji. Decyzją z dnia 19 marca 2008 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. stwierdziło nieważność orzeczenia administracyjnego Prezydium Rady Narodowej w W. z dnia 12 września 1963 r. W dniu 12 maja 2010 r. Prezydent (...) W. wydał decyzję i odmówił A. W., J. K. (2), I. M., A. K. (1), M. T., A. R., E. C. oraz Miastu O. ustanowienia prawa użytkowania wieczystego gruntu położonego w W. przy ul. (...), oznaczonego obecnie jako działka ewidencyjna nr (...) z obrębu(...) KW (...) - część, a pochodzącego z dawnej nieruchomości hipotecznej nr (...). W uzasadnieniu ww. decyzji zostało wskazane, że od czasu złożenia wniosku z dnia 14 lutego 1949 r. o przyznanie prawa własności czasowej, nastąpiła zmiana stanu prawnego i faktycznego nieruchomości. Zmienił się sposób zagospodarowania dawnej nieruchomości hipotecznej, która została oddana w użytkowanie wieczyste. Decyzją o lokalizacji szczegółowej z dnia 19 września 1958 r. teren przedmiotowej nieruchomości wraz z terenem przy ul. (...) został przeznaczony pod budownictwo mieszkaniowe wielokondygnacyjne dla Zjednoczenia Spółdzielni Budowlano-Mieszkaniowej, a następnie decyzją lokalizacyjną z dnia 30 października 1962 r. teren został przekazany Spółdzielni (...), na rzecz której decyzją z dnia 17 stycznia 1963 r. zostało ustanowione użytkowanie wieczyste przedmiotowego gruntu. W dniu 28 czerwca 1996 r. została zawarta umowa o ustanowienie prawa użytkowania wieczystego gruntu. W uzasadnieniu stwierdzono też, że powyższy teren nie jest objęty żadnym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. W obowiązującym studium uwarunkowań kierunków zagospodarowania przestrzennego(...) W. przedmiotowa nieruchomość znajduje się w strefie przewidzianej pod zabudowę mieszkaniową o przewadze zabudowy wielorodzinnej, z zabudową do 20 m. Dla tego terenu dopuszcza się lokalizowanie funkcji usługowej, z zaleceniem by udział tej funkcji kształtował się do 40% powierzchni zabudowy. Zatem grunt ten spełnia warunek, o którym mowa w art. 7 ust. 2, tj. gdy „korzystanie z gruntu

przez dotychczasowego właściciela da się pogodzić z przeznaczeniem gruntu według planu zabudowania”. Z uwagi, że przedmiotowy grunt został rozdysponowany w sposób trwały - brak jest możliwości ustanowienia prawa użytkowania wieczystego na rzecz następców prawnych dawnych właścicieli w oparciu o regulacje dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze(...). Obecnie, z wniosku pozostałych spadkobierców toczy się postępowanie przed Prezydentem(...) W. o odszkodowanie za przedmiotową nieruchomość. Obecna wartość nieruchomości wynosi 9.699.220 zł.

A. K. (3), ojciec powodów, zmarł w dniu 11 kwietnia 1965 r. Spadek po A. K. (2) nabyli żona J. K. (3) oraz dzieci I. K. i A. K. (1) po 1/3 części każde z nich. J. K. (3) zmarła w dniu 12 listopada 1973 r., spadek po niej nabyły jej dzieci I. K. i A. K. (1) po 1/2 części każde z nich. A. P., ciotka powodów, zmarła w dniu 3 lutego 1973 r., spadek po niej nabyli m.in. I. K. i A. K. (1) po 1/10 części każde z nich.

Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie w zakresie żądania zasądzenia kwoty odszkodowania stanowiącego równowartość obecnej wartości przedmiotowej nieruchomości, czyli z tytułu szkody rzeczylwej.

Źródło wskazanej przez powodów szkody stanowiły orzeczenia dekretowe wydane przez Prezydium Rady Narodowej w(...) W.: w dniu 3 lutego 1959 r. (omyłkowo wskazano 1956 r.), utrzymane w mocy przez Ministerstwo Gospodarki Komunalnej decyzją z dnia 15 kwietnia 1959 r., oraz w dniu 12 września 1963 r. Odmowa przyznania własności czasowej do nieruchomości spowodowała w konsekwencji przejście nieruchomości na własność Skarbu Państwa, który wobec tego mógł swobodnie rozporządzić przedmiotowym gruntem. Ostatecznie, co do nieruchomości w 1996 r. została zawarta umowa o ustanowienie prawa użytkowania wieczystego gruntu na rzecz Spółdzielni Mieszkaniowej (...). W sprawie zaistniał zatem łańcuch przyczyn, które doprowadziły do odjęcia powodom prawa własności przedmiotowej nieruchomości, przy czym podstawowym zdarzeniem sprawczym było wydanie orzeczeń dekretowych w 1959 roku i 1963 roku. W świetle powyższego w sprawie znajdował zastosowanie art. 160 k.p.a., pomimo jego uchylenia z dniem 1 września 2004 r., zgodnie z regulacją międzyczasową wyrażoną w art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2004 r. Nr 162, poz. 1692 ze zm.), według której do zdarzeń i stanów prawnych powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy art. 417, art. 419, art. 420, art. 420⁽¹⁾, art. 420⁽²⁾ i art. 421 k.c., oraz art. 153, art. 160 i art. 161 § 5 k.p.a., w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie tej ustawy (wszelkie wątpliwości w zakresie interpretacji przytoczonego przepisu usunięte zostały przez Sąd Najwyższy w uchwale pełnego składu Izby Cywilnej z dnia 31 marca 2011 r., sygn. akt III CZP 112/10, OSNC 2011/7-8/75). Z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika nadto, że stwierdzenie nieważności decyzji przesądza jedynie o bezprawności i winie funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonej mu czynności. Materiał dowodowy zgromadzony w sprawie pozwolił natomiast na ustalenie, że wystąpiły także pozostałe przesłanki odpowiedzialności pozwanego Skarbu Państwa, tj. szkoda oraz związek przyczynowy pomiędzy szkodą a faktem wydania orzeczeń dekretowych odmawiających powodom przyznania prawa własności czasowej do gruntu nieruchomości przy ul. (...) w W., skutkującego przejściem własności nieruchomości z mocy ustawy na rzecz Skarbu Państwa. Do konkluzji o istnieniu bezpośredniego związku przyczynowego prowadziła ocena, czy szkoda nastąpiłaby także wtedy, gdyby zapadła decyzja zgodna z prawem. Należało bowiem przyjąć, że alternatywnym zachowaniem się właściwego organu byłoby przyznanie powodom prawa własności czasowej do nieruchomości. W ocenie Sądu I instancji nie zasługiwały na uwzględnienie zarzuty strony pozwanej odnośnie istnienia innych obiektywnych, prawnych przeszkód do ustanowienia na rzecz powodów prawa własności czasowej. W myśl art. 7 ust. 4 dekretu (...) w przypadku nieuwzględnienia wniosku, gmina zaofiaruje uprawnionemu, w miarę posiadania zapasu gruntów - na tych samych warunkach dzierżawę wieczystą gruntu równej wartości użytkowej, bądź prawo zabudowy na takim gruncie. Już sama literalna treść przepisu świadczyła o tym, że inicjatywa w tym zakresie należała do gminy, a nie do osoby bezskutecznie występującej o przyznanie prawa własności czasowej, a ponadto była uzależniona od posiadanego przez gminę zasobu gruntów, które mogły być przeznaczone na ten cel. W szczególności powołany przepis nie przyznawał wnioskodawcy roszczenia o przydzielenie gruntu zamiennego, a także nie stwarzał po stronie wnioskodawcy obowiązku oczekiwania na ofertę ze strony gminy w tym przedmiocie. W stanie faktycznym niniejszej sprawy oferta taka mogła zostać złożona powodom przez Prezydenta(...) W. w dacie wydania decyzji z dnia 12 maja

2010 r. o odmowie przyznania im prawa użytkowania wieczystego do przedmiotowej nieruchomości. W konsekwencji brak było podstaw do uznania, że roszczenie o odszkodowanie nie służy powodom z uwagi na niewyczerpanie trybu określonego w art. 7 ust. 4 dekretu.

Strona pozwana zgłosiła także zarzut przedawnienia roszczenia dochodzonego pozwem w oparciu o art. 160 § 6 k.p.a., zasadnie podnosząc ostatecznie, że to ten przepis, a nie art. 442 § 1 k.c., znajduje zastosowanie w niniejszej sprawie w świetle uchwały pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2011 r., sygn. akt III CZP 112/10. Co do podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia, Sąd Okręgowy stwierdził, że nie był on zasadny. Pozew został wniesiony w maju 2008 r. z zachowaniem trzyletniego terminu od dnia uzyskania przez powodów ostatecznych nadzorczych decyzji administracyjnych - odpowiednio wyroku WSA z dnia 14 czerwca 2007 r. co do orzeczenia Prezydium Rady Narodowej z dnia 3 lutego 1959 r., decyzji SKO z dnia 13 lutego 2008 r. co do orzeczenia Prezydium Rady Narodowej z dnia 10 października 1958 r., decyzji SKO z dnia 19 marca 2008 r. co do orzeczenia Prezydium Rady Narodowej z dnia 12 września 1953 r.

W ocenie Sądu I instancji powodowie mogli się domagać odszkodowania obejmującego szkodę rzeczywistą (damnum emergens), ale już nie utracone korzyści (lucrum cessans), co wynikało z przywołanej uchwały Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2011 r. W tym też zakresie powództwo zostało oddalone.

Sąd Okręgowy uznał, że w niniejszej sprawie organem odpowiedzialnym za naprawienie szkody jest Skarb Państwa reprezentowany przez Wojewodę (...). Decyzja odmawiająca przyznania prawa własności czasowej wydana została przez Prezydenta (...). Na podstawie ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (Dz. U. Nr 14, poz. 130 ze zm.) zostało zniesione stanowisko prezydenta oraz wiceprezydenta miasta. Zgodnie z art. 37 ww. ustawy dotychczasowy zakres właściwości prezydenta miasta przejęły rady narodowe i ich organa. Następcą prawnym rad narodowych jest wojewoda (...).

W związku z faktem, że niniejsze postępowanie dotyczyło odszkodowania, odsetki zostały zasądzone od dnia następującego po dniu doręczenia odpisu opinii biegłego Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa. Sąd Okręgowy nie uznał wniosku strony pozwanej o uwzględnienie kosztów rozbiórki i usunięcia gruzów z nieruchomości (w konsekwencji oddalił też wniosek o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego), gdyż zmierzał on do przedłużenia postępowania.

O kosztach procesu Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 100 k.p.c.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł pozwany, zaskarżając go w części uwzględniającej powództwo oraz rozstrzygającej o kosztach postępowania, tj. co do punktów I i III. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

1/ naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie:

a/ art. 233 § 1 k.p.c. przez sformułowanie na podstawie materiału dowodowego zebranego w sprawie błędnego wniosku, prowadzącego do uznania, że istnieje adekwatny związek przyczynowy między orzeczeniami administracyjnymi z 1959 roku a wcześniejszym faktycznym rozdysponowaniem nieruchomością (...) przy ul. (...),

b/ art. 233 § 1 k.p.c. przez sformułowanie na podstawie materiału dowodowego zebranego w sprawie błędnego wniosku, prowadzącego do uznania, że Skarb Państwa na podstawie nieważnych decyzji z roku 1959 dokonał rozdysponowania nieruchomościami oraz przez zaprezentowanie rozumowania sprzecznego z zasadami logiki,

c/ art. 217 § 2 k.p.c. w zw. z art. 278 k.p.c., poprzez oddalenie wniosków dowodowych pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu budownictwa na okoliczność ustalenia kosztów rozbiórki i usunięcia gruzów z nieruchomości przy ul. (...), co uniemożliwiło ustalenie okoliczności wymagających wiadomości specjalnych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy,

d/ art. 328 § 2 k.p.c. poprzez nie wskazanie w uzasadnieniu wyroku w sposób jednoznaczny przyczyn, dla których Sąd I instancji uznał, że szkoda poniesiona przez powodów pozostaje w adekwatnym związku przyczynowym z nieważnym

orzeczeniem z roku 1959 oraz przyczyn dla których stronie powodowej należą się odsetki ustawowe licząc od dnia następnego po doręczeniu pozwanemu opinii biegłego sądowego,

e/ art. 177 § 3 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie, wobec toczącego się postępowania administracyjnego o odszkodowanie w trybie art. 215 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami,

2/ naruszenie prawa materialnego:

a/ art. 160 § 6 k.p.a poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że roszczenie powodów nie uległo przedawnieniu,

b/ art. 160 § 6 k.p.a w związku z art. 16 § 1 k.p.a (w brzmieniu obowiązującym przed nowelizacją dokonaną na mocy ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania administracyjnego oraz ustawy Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi) poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, iż termin przedawnienia rozpoczyna bieg w dniu, w którym decyzja administracyjna stała się prawomocna,

c/ art. 361 § 1 k.c. i w związku z tym przyjęcie, że między wadliwą decyzją administracyjną, a szkodą powodów w postaci utraty prawa użytkowania wieczystego zachodzi normalny związek przyczynowy,

d/ art. 361 § 2 k.c. poprzez przyjęcie, iż wskazana wyżej decyzja mogła wyrządzić powodom szkodę,

e/ art. 359 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że z opinii biegłego może wynikać obowiązek zapłaty odsetek,

f/ art. 481 § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że w okolicznościach niniejszej sprawy pozwany pozostawał w opóźnieniu z tytułu niezapłacenia odsetek od dnia 5 kwietnia 2011 r., tj. od dnia następującego po dniu doręczenia pozwanemu odpisu opinii biegłego sądowego.

Wskazując na powyższe zarzuty pozwany wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku w części, w jakiej został zaskarżony i oddalenie w tym zakresie powództwa;

- zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa według norm prawem przepisanych;

- ewentualnie, uchylenie zaskarżonego wyroku w części, w jakiej został zaskarżony i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa według norm prawem przepisanych.

W odpowiedzi na apelację z dnia 4 grudnia 2012 r. powodowie wnieśli o oddalenie apelacji pozwanego w całości.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie jedynie w nieznaczej części.

Na wstępie stwierdzić należało, że Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy i przyjmuje je za własne. Strona pozwana wskazała co prawda w apelacji na naruszenie przez Sąd I instancji art. 233 § 1 k.p.c., jednakże zarzuty te nie zasługiwały na uwzględnienie (kwestia istnienia adekwatnego związku przyczynowego między orzeczeniami administracyjnymi, których nieważność została stwierdzona w postępowaniach nadzorczych, a szkodą powodów zostanie umówiona w dalszej części niniejszego uzasadnienia).

Nie zasługiwał również na uwzględnienie zarzut dotyczący naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 217 § 2 k.p.c. w zw. z art. 278 k.p.c., poprzez oddalenie wniosków dowodowych pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego

z zakresu budownictwa na okoliczność ustalenia kosztów rozbiórki i usunięcia gruzów z nieruchomości przy ul. (...). Wnioski te podlegały jednak oddaleniu nie z tego powodu, że zmierzały do przedłużenia postępowania - jak błędnie wskazał Sąd I instancji - ale z uwagi na brak znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Kwestia kosztów rozbiórki i usunięcia gruzów z nieruchomości przy ul. (...) nie pozostawała w żadnym związku z roszczeniem odszkodowawczym powodów dochodzonym w niniejszej sprawie. Nadto, strona pozwana nie zgłosiła w odpowiedniej procesowej formie żądań związanych z ewentualnym zwrotem kosztów rozbiórki i usunięcia gruzów z nieruchomości przy ul. (...), w związku z tym kwestie te nie podlegały badaniu.

Bezzasadny był również zarzut dotyczący naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 177 § 3 k.p.c. (dokładniej art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c.) poprzez jego niezastosowanie, wobec toczącego się postępowania administracyjnego o odszkodowanie w trybie art. 215 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami.

Zgodnie z treścią art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c. sąd może zawiesić postępowanie, jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od uprzedniej decyzji organu administracji publicznej. Pozwany nie próbował nawet wykazać prejudycjalnego charakteru decyzji, która ma zostać wydana w postępowaniu o odszkodowanie toczącym się na podstawie art. 215 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, dla niniejszego postępowania sądowego. Powodowie trafnie natomiast zwrócili uwagę, że ww. postępowanie administracyjne pozostaje bez znaczenia dla roszczeń dochodzonych przez nich w przedmiotowym postępowaniu.

Przechodząc do meritum sporu, w pierwszym rzędzie należało odnieść się do tych zarzutów strony pozwanej, które wskazywały na nietrafność stanowiska Sądu I instancji co do braku przedawnienia roszczenia dochodzonego przez powodów w niniejszej sprawie.

Sąd Okręgowy wskazał, że kwestię przedawnienia roszczeń strony powodowej reguluje art. 160 § 6 k.p.a. Pozew został wniesiony w maju 2008 r., zatem z zachowaniem trzyletniego terminu liczonego od uzyskania przez powodów ostatecznych nadzorczych decyzji administracyjnych, odpowiednio: wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 14 czerwca 2007 r. co do orzeczenia Prezydium Rady Narodowej z dnia 3 lutego 1959 r., decyzji Samorządowego Kolegium Odwoławczego z dnia 13 lutego 2008 r. co do orzeczenia Prezydium Rady Narodowej z dnia 10 października 1958 r., decyzji Samorządowego Kolegium Odwoławczego z dnia 19 marca 2008 r. co do orzeczenia Prezydium Rady Narodowej z dnia 12 września 1963 r. Pozwany z takim stanowiskiem Sądu Okręgowego nie zgodził się i wskazał, że decyzją ostateczną w rozumieniu art. 160 § 6 k.p.a. była decyzja Ministra Infrastruktury z dnia 21 września 2004 r. o stwierdzeniu nieważności decyzji Ministerstwa Gospodarki Komunalnej z dnia 15 kwietnia 1959 r. oraz orzeczenia administracyjnego Prezydium Rady Narodowej w W. z dnia 3 lutego 1959 r. W tej sytuacji trzyletni termin przedawnienia roszczenia o odszkodowanie upływał z dniem 21 września 2007 r., a pozew złożony został dopiero w dniu 5 maja 2008 r. W sprawie nie miało też miejsca przerwanie biegu terminu przedawnienia. Apelujący podkreślił, że w sprawie nie znajduje zastosowania art. 16 § 1 k.p.a. w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 3 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania administracyjnego oraz ustawy - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. z 2011 r. Nr 6, poz. 18), bowiem stosuje się go jedynie do tych decyzji, które zostały wydane po jego wejściu w życie, tj. po dniu 11 kwietnia 2011 r.

Nie sposób odmówić racji zarzutom strony pozwanej o ile odnoszą się one do bezzasadnego przyjęcia przez Sąd Okręgowy, że powództwo o roszczenie dochodzone przez powodów wytoczone zostało już po upływie terminu przedawnienia określonego w art. 160 § 6 k.p.a. Kwestia, co należy rozumieć przez ostateczną decyzję nadzorczą, o której mowa w ww. przepisie, została wyjaśniona w orzecznictwie sądowym - np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2008 r., V CSK 204/08, OSNC-ZD 2009/4/94, wyroki Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 14 września 2011 r., I ACa 258/11, LEX nr 1120101, z dnia 18 października 2012 r., I ACa 316/12, LEX nr 1240242 oraz z dnia 11 lipca 2013 r., I ACa 55/13, LEX nr 1363402 - i nie ulega wątpliwości, że w stanie prawnym obowiązującym przed dniem 11 kwietnia 2011 r. decyzją tą była decyzja Ministra Infrastruktury z dnia 21 września 2004 r. o stwierdzeniu nieważności decyzji Ministerstwa Gospodarki Komunalnej z dnia 15 kwietnia 1959 r. oraz orzeczenia administracyjnego Prezydium Rady Narodowej w W. z dnia 3 lutego 1959 r. Podkreślić jednocześnie należało, że kwestia ta była sporna i do czasu nowelizacji Kodeksu postępowania administracyjnego ww. ustawą z dnia 3 grudnia 2010 r. prezentowano też

stanowisko, że decyzją ostateczną jest dopiero decyzja ministra (samorządowego kolegium odwoławczego) wydana po ponownym rozpatrzeniu sprawy.

W kontekście okoliczności niniejszej sprawy zauważyć należało, że wskazane powyżej, jak również częściowo przywołane przez pozwanego w apelacji, orzeczenia zapadały pod koniec 2008 roku oraz w latach 2011-2013, natomiast powodowie, aby uniknąć przedawnienia musieli wystąpić z powództwem do 21 września 2007 r., zatem do tego dnia podjąć stosowną decyzję. Okoliczność ta ma istotne znaczenie przy ocenie, czy Skarb Państwa podnosząc w niniejszej sprawie zarzut przedawnienia nie nadużył przysługującego mu prawa podmiotowego, innymi słowy czy zaistniały podstawy do zastosowania art. 5 k.c. W ocenie Sądu Apelacyjnego takie podstawy zaistniały, bowiem podniesienie zarzutu przedawnienia przez stronę pozwaną nastąpiło z naruszeniem zasad współzycia społecznego.

Po pierwsze, zauważyć należało, że Skarb Państwa skorzystał z sytuacji braku jasności co do interpretacji przepisów ustanowionego prawa, innymi słowy powodowie - z przyczyn od siebie zupełnie niezależnych - nie mieli pewności co do tego, w jaki sposób mają postępować, aby zachować przysługujące im w stosunku do pozwanego uprawnienia. Jak już powyżej zwrócono na to uwagę, strona powodowa musiała podjąć decyzję w 2007 roku, natomiast judykaty, na które powołał się pozwany w apelacji, wyjaśniające sporną kwestię, wydawane były dopiero od końca 2008 roku.

Po drugie, powodowie niewątpliwie podejmowali działania wskazujące na dbałość o swoje interesy (oczywiście uwzględniając przyjętą przez nich interpretację pojęcia decyzja ostateczna). Przed upływem trzech lat od wydania przez Ministra Infrastruktury decyzji (...) utrzymującej w mocy decyzję z dnia 21 września 2004 r., tj. 17 grudnia 2007 r., wystąpili z wnioskiem o zawezwanie do próby ugodowej, sądząc że przerywają w ten sposób bieg terminu przedawnienia.

Po trzecie, zauważyć należało, że przekroczenie terminu przedawnienia nie było znaczne, bowiem powodowie wystąpili z powództwem 5 maja 2008 r.

Po czwarte, podnosząc zarzut przedawnienia strona pozwana pominęła okoliczność, że w stosunku do orzeczenia Prezydium Rady Narodowej w W. z dnia 12 września 1963 r. odmawiającego przyznania prawa własności czasowej do pozostałej części gruntu nieruchomości przy ul. (...) wynoszącej ok. 240 m², ostateczna decyzja nadzorcza zapadła dopiero 19 marca 2008 r., zatem w tym zakresie przedawnienie roszczenia odszkodowawczego z pewnością nie nastąpiło.

Podsumowując tę część rozważań stwierdzić należało, że Sąd Apelacyjny odmiennie niż Sąd I instancji uznał, że roszczenia odszkodowawcze wynikające z faktu wydania przez Prezydium Rady Narodowej w W. orzeczenia administracyjnego z dnia 3 lutego 1959 r. oraz przez Ministerstwo Gospodarki Komunalnej decyzji z dnia 15 kwietnia 1959 r. uległy przedawnieniu z upływem 21 września 2007 r., jednakże podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia uznany został za nieskuteczny z uwagi na to, że stanowiło to nadużycie prawa podmiotowego ze względu na sprzeczność z zasadami współzycia społecznego.

Pozwany zakwestionował w apelacji okoliczność istnienia adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy szkodą powodów a wadliwymi decyzjami administracyjnymi z 1959 roku oraz z 1963 roku, wskazując, że w tym zakresie ciężar dowodu spoczywał na powodach. Podkreślił, że strona powodowa winna wykazać, że wydanie ww. decyzji administracyjnych z naruszeniem prawa spowodowało szkodę w postaci utraty prawa użytkowania wieczystego oraz że szkoda ta była normalnym następstwem wydania wadliwych decyzji. Strona pozwana podniosła, że przyczyną stwierdzenia nieważności orzeczenia z 1959 roku był fakt, że organ wydający orzeczenie rozstrzygnął sprawę uprzednio załatwioną orzeczeniem Prezydium Rady Narodowej z 1958 roku. Zatem, gdyby nawet zapadła decyzja zgodna z prawem, to organy administracji i tak wydałyby decyzję odmowną, bowiem plan zagospodarowania przestrzennego dla przedmiotowej nieruchomości - obowiązujący w latach 1956-1965 Plan Generalny W., przeznaczał przedmiotową nieruchomość pod zabudowę skupioną. Nie istniała zatem możliwość dotychczasowego korzystania z nieruchomości zgodnie z przeznaczeniem w planie zagospodarowania i tym samym nie było możliwości ustanowienia prawa

własności czasowej do gruntu w oparciu o art. 7 ust. 2 dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze(...) (Dz. U. Nr 50, poz. 279 ze zm.; dalej jako dekret (...)).

Argumentacja powyższa nie zasługiwała na akceptację.

Ugruntowane jest w orzecznictwie i piśmiennictwie stanowisko, że sąd powszechny związany jest decyzją administracyjną, co skutkuje niedopuszczalnością prowadzenia postępowania w zakresie weryfikacji jej zasadności i podstaw wydania. Innymi słowy w postępowaniu cywilnym niedopuszczalna jest kontrola prawidłowości zastosowania prawa materialnego stanowiącego podstawę wydania decyzji administracyjnej, a tym samym antycypowania treści niewadliwej decyzji dekretowej (np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2009 r., I CSK 175/09, OSNC 2010/7-8/115, jak również postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2009 r., III CZP 28/09, LEX nr 508951, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2011 r., I CSK 202/11, LEX nr 863904, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 5 sierpnia 2010 r., I ACa 350/10, LEX nr 1120119). W procesie o odszkodowanie nie analizuje się zatem czy odmowa przyznania prawa wieczystej dzierżawy lub prawa zabudowy (własności czasowej, użytkowania wieczystego) była zasadna, w tym z przyczyn innych niż wymienione w uzasadnieniu decyzji dekretowej, a w szczególności, czy posiadanie nieruchomości przez byłego właściciela (jego następcę prawnego) dawało się pogodzić z przeznaczeniem tej nieruchomości według planu zabudowania. Z punktu widzenia istnienia związku przyczynowego pomiędzy zdarzeniem szkodzącym (tzw. decyzjami sprawczymi z 1959 roku oraz 1963 roku odmawiającymi poprzednikom prawnym powodów przyznania prawa własności czasowej do nieruchomości (...) przy ul. (...)) a szkodą (niezaspokojenie uprawnienia przysługującego poprzednikom prawnym powodów na mocy postanowień dekretu (...) i tym samym niepowiększenie się ich majątku o stosowne prawo do gruntu) nie miało znaczenia na czym polegało uchybienie skutkujące kwalifikowaną wadą decyzji dekretowej. Stwierdzenie wadliwości decyzji dekretowej w tzw. decyzji nadzorczej oznaczało konieczność przyjęcia przez sąd rozpoznający sprawę o odszkodowanie, że nie istniały przesłanki odmownego załatwienia wniosku dekretowego (np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2011 r., I CSK 202/11, LEX nr 863904 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 5 sierpnia 2010 r., I ACa 350/10, LEX nr 1120119). Przesądzało to o istnieniu związku przyczynowego pomiędzy wadliwą decyzją dekretową a szkodą.

Zauważyć należało, że w okolicznościach niniejszej sprawy to decyzje z 1959 roku oraz 1963 roku spowodowały, że poprzednikom prawnym powodów nie zostało przyznane prawo własności czasowej (użytkowania wieczystego) nieruchomości (...) przy ul. (...) i tym samym to one stanowiły źródło szkody poniesionej przez powodów.

Uzupełniająco wskazać też należało, że Samorządowe Kolegium Odwoławcze w decyzji z dnia 13 lutego 2008 r., sygn. akt (...)wskazało, że twierdzenie Prezydium Rady Narodowej o przeznaczeniu ww. nieruchomości (...) w planie zagospodarowania przestrzennego pod budownictwo mieszkaniowe wielokondygnacyjne nie zostało wykazane i że orzeczenie administracyjne z dnia 10 października 1958 r. wydane zostało z naruszeniem art. 7 ust. 2 dekretu (...), bowiem „... zebrany materiał dowodowy nie uzasadniał poglądu, że korzystanie z gruntu przez dotychczasowych właścicieli nieruchomości przy ul. (...) nie dawało się pogodzić z przeznaczeniem gruntu według planu zabudowania.” (k. 13-14 - decyzja SKO z 13 lutego 2008 r.). W świetle powyższego za nieuprawnione uznać należało twierdzenia strony pozwanej, że gdyby nawet decyzje, których nieważność została stwierdzona, wydane zostały zgodnie z prawem, to miałyby treść odmowną, bowiem nie istniała możliwość dotychczasowego korzystania z przedmiotowej nieruchomości zgodnie z przeznaczeniem w planie zagospodarowania i tym samym nie było możliwości ustanowienia prawa własności czasowej do gruntu w oparciu o art. 7 ust. 2 dekretu (...).

W świetle powyższego za bezzasadne uznać należało zarzuty wskazujące na naruszenie przez Sąd Okręgowy art. 361 § 1 i 2 k.c.

Apelacja zasługiwała natomiast na uwzględnienie w części odnoszącej się do odsetek. Sąd I instancji wskazał jedynie, że zasądził odsetki od należności głównych od dnia następnego po dniu doręczenia odpisu opinii biegłego Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa reprezentującej stronę pozwaną.

Na wstępie zauważyć należało, że Sąd Okręgowy przyjął generalnie koncepcję zasądzenia odsetek od daty, w której pozwany dowiedział się o wysokości doznanej przez powodów szkody, w związku z doręczeniem mu opinii biegłego powołanego w toczącym się postępowaniu sądowym. Koncepcja ta nie została zakwestionowana przez powodów, bowiem nie zaskarżyli oni orzeczenia Sądu I instancji.

Uwzględniając powyższe, Sąd Apelacyjny uznał jednak, że w sytuacji, gdy ustalenie wysokości należnego powodowi odszkodowania nastąpiło po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, w tym na podstawie dowodu z opinii biegłego, a tym samym wysokość odszkodowania ustalona została według cen z daty wyrokowania (art. 363 § 2 k.c. w zw. z art. 316 § 1 k.p.c.), to odsetki zasądzić należało od dnia wydania wyroku. Sam moment doręczenia stronie pozwanej odpisu opinii biegłego nie mógł wyznaczać terminu płatności odszkodowania, w sytuacji, gdy następnie biegły sporządził opinię uzupełniającą (k. 358-367 - opinia uzupełniająca z 23 lutego 2012 r.), został przesłuchany na rozprawie w dniu 24 maja 2012 r. w związku z wątpliwościami zgłoszonymi przez strony (k. 435-437), a nadto powodowie - uwzględniając treść opinii biegłego - zmodyfikowali żądanie w piśmie procesowym z dnia 21 maja 2012 r., rozszerzając je w stosunku do żądania określonego w piśmie procesowym z dnia 23 czerwca 2010 r. (k. 216-217, 407-408).

Mając powyższe na względzie, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym w ten tylko sposób, że odsetki ustawowe od kwot 969.922 zł zasądził od dnia 23 sierpnia 2012 r. - tj. od daty orzeczenia Sądu I instancji - do dnia zapłaty, oddalając powództwo o odsetki za okres od dnia 5 kwietnia 2011 r. do dnia 22 sierpnia 2012 r. W pozostałym zakresie - pomimo trafności części zarzutów apelacyjnych - apelacja pozwanego została oddalona na podstawie art. 385 k.p.c.